

Mustafa Everdi: 1957 yılında Niğde'nin Bor ilçesinde dünyaya geldi. Niğde Öğretmen Okulu'ndan mezun olduktan sonra, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne başladı ve 1982 yılında 4 yılda bitirdi. Farklı şehirlerde öğretmenlik ve daha sonra Ankara'da avukatlık ve muhtelif şehirlerde noterlik yaptı. Yazarın yazıları, *Yeni Devir*, *Zaman* (eski), *Yeni Şafak* ve *Star*, *Karar* gazetelerinde yayınlandı. *Mavera*, *İslâm*, *Kelime*, *Dergâh*, *Varide*, *Türk Edebiyatı*, *Yolcu*, *Öykülem*, *Hece* ve *Şiraze* dergilerinde yazılar yazdı.

21. Yüzyıl Yayınevi'ni kurdu. Sahibi ve yayın koordinatörü olarak *Dinazor* adlı mizah dergisini çıkardı. Roman, öykü, hatıra, gezi ve inceleme alanında kitapları bulunmaktadır. Yazar evli ve beş çocuk babasıdır. Emekli.

Kitapları:

Böyle Buyurdu Hukuk (1989, Nehir Yayınları)

Örgütlü Ölüler (1. Baskı Timaş Y. 1992, 2. Baskı Beyan Y. 2011)

Sen De Mi Sezar? (1. Baskı Ülke Y. 1997, 2. baskı 21. Yüzyıl Y. 2001)

Milletin Kırmızı Kitabı/Derin Demokrasi (21. Yüzyıl Y. 2003)

Kelebekler Yürümez (Gayri resmi Hatıra Kitabı) (21. Yüzyıl Y. 2004)

Diyanetin Hacısıyım/Hacerülesved Hastasıyım (21. Yüzyıl Y. 2005)

Yeşile ve Maviye Yürüyüş (Akçağ Yayınevi, 2010)

Davakıran (Beyan Y. 2012)

Kılıçlı Hikâyeler (Bilge Kültür Sanat, 1. Basım Şubat 2019, 2.Basım Nisan 2019)

Metropol Mücahidi (1. Basım Bilge Kültür Sanat, Mayıs 2019, 2. Baskı, KDY, 2023)

Dante'yle Şaman Dansı (KDY Ocak 2023)

Pasaport Lütfen (Hece Y. 2025, Ankara)

PASAPORT LÜTFEN!

Mustafa Everdi

HECE YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ / 11

1. MİDİLLİ ADASI / 13

Öteki Kıyı Neden Cazip? / 13

Midilli Adası-Yokuşa Yönel / 16

2. AMERİKA VAY AMERİKA / 21

NewYork Geceleri ve Wall Street / 23

Amerika'nın Sonu; Yüzyılın Emekli Seyahati / 26

O Artık Emekli / 26

Tarihin mi Amerika'nın mı Sonu / 27

O Artık Atlantik Ötesinde / 28

Ben Amerika'dayken Oldu Her Şey / 28

Nerde Eylem Orada Biz / 29

3. ALMANYA / 33

İzlenimler / 33

Benimle Türkçe Konuş! / 36

ALMANYA ACI VATAN / 41

İstanbul'dan Münih / 41

İstanbul Küresel Ankara Misak-ı Milli / 42

Kriz ve Sürpriz Alman'ı Bozar / 43

Geziler Mukayese Sağlar / 44

Tarihin ve Müziğin Başkenti Salzburg / 46

Dresden-Berlin. / 48

Dresden'de Osmanlı Ganimetleri / 49

Doğu Berlin Versus Batı Berlin / 50

KaDeWe Yok Deve! / 51

Türk Şehitliği / 52

Hamasetten Taharet / 53

Postdam / 54

Hamburg İngiliz Havası / 55

Kara Kafalı Entelektüel / 56

Gezi Gözlem Raporu / 59

4. MISIR (ÖN)İZLENİMLER / 61

Aydınlanmış Batı, Işıklı Doğu / 67

Geçmişle Hesaplaşmak ve Kahire / 68

Devrim mi Evrim mi? / 69

Batılılaşmanın Dikenli Yolları / 70

Sıla Hasreti / 70

5. FRANSA	/ 79
Fransa'ya Fransız Kalmayalım	/ 79
Paris Eyfel	/ 80
Mülteci ve Turist	/ 81
Sen Nehri	/ 83
Beyaz İnsan/Yabancı	/ 84
Luvre Müzesi	/ 85
Paris-Marsilya-Kuzeyden Güneye	/ 87
Sakin Geç Kalma Erken Gel	/ 88
İlahiyatçılar Siyasete	/ 88
Secde Her Dinde Var	/ 89
Göçmenler Değiştirir Dünyayı	/ 90
Şehirlerin Kimliği	/ 91
Fransa-İtalya Özlenimleri	/ 92
6. İSPANYA-PORTEKİZ	/ 97
Kitapçılar Kitapsız mı?	/ 97
Yalnız Gezegen	/ 98
Babaların Günahını Oğullar Çeker	/ 99
Pasaklı Kraliçe	/ 101
Evler Sarayımız ve Zindanımız	/ 104
Taksici Ahlakı	/ 107
Fado mu Arabesk mi?	/ 109
Flamenko	/ 111
7. İSVİÇRE	/ 113
İsviçre Zor Mesele	/ 113
Pasaportum Yeşil Değil Çok Şükür	/ 114
Arkadaş Dost, Altına Serer Post	/ 115
Zürih Sisler İçinde	/ 117
Mezarlık Var Beleş Değil	/ 118
Kitapçı - Eski Eşya - Bit Pazarı	/ 119
"Hadi Altan Gidelim!"	/ 119
Basel Deyip Geçme	/ 120
Stein Kasabası	/ 123
Wintertur Seferi	/ 124
Aarau Altın Katedral	/ 125
Luzern	/ 127
İsviçre'nin Çöple İmtihanı	/ 129
İsviçre Serbest Bölge	/ 130
Wintertur-Liechtenstein	/ 131
Swiss-Pass	/ 133
Cenevre Lozan Montrö	/ 134
Montrö	/ 135

Kostanz Gölü /	137
Konstanz /	138
Alpler-Lugano /	139
Son Gün Overdose /	142
Farklı Bir Güzergâh /	144

8. SIRBİSTAN-BELGRAD /	147
Ankara'dan İstanbul /	147
Belgrad Havaalanı /	147
Havaalanı Sefilleri /	148
Hermönetik Bağlam Yolcuları /	148
Belgrad /	149
Panoramik Tur /	151
Şehir Morfolojisi /	152
Savaşan Dünya-Barış Dünyası /	153
Paşa Paşa Gezelim /	155
Şehir Marka ve Parka /	156
Otobüsten Atarım /	157
Nikolas Tesla da Benim Gibi /	158

9. KUZEY ÜLKELERİ-I /	161
12.07.2019-19.07.2019 /	161
Hollanda-Almanya-Danimarka-İsveç-Norveç Notları /	161
İskandinav Ülkeleri /	161
Amsterdam /	163
Almanya-Belçika /	167

KUZEY ÜLKELERİ II /	169
Oslo Açlık-Tokluk /	169
Kuzeye! Daha Kuzeye! /	172
Ben İsveç'i Çok Sevdim, O Bana Yüz Vermedi /	174
Köpek Türk /	175
Vasa Gemisi /	176
Danimarka-Shakespeare-Hamlet /	177
İsveç Tatil Kredisi /	179
Norveç Versus Suudi Arabistan /	180
Norveç Mucizesi /	182
10. İNGİLTERE GEZİSİ /	187
02.07.2016-11.07.2016 /	187
Anglofil Olmak /	187
Adil Yaklaşıyor İngiltere Vize İsterken /	189
Mujik miyim Aristokrat mı? /	190
Niyet Başka Gerçek Başka /	191
Londra /	192
Antropoloji İllkellere Sosyoloji Gelişmişlere /	193

Soyluluk satın alma /	194
Kurtarın Despotizmden Londrayı! /	195
Disiplin ve İtaat /	196
Londra Günlüğü /	197
Towerbridge /	199
İyi ki Çalmışlar... /	200
Oxford ve Shakespeare /	203
Stratford Upon Avon Kasabası /	204
Harici İrlandalı, İçerdeki İskoç /	205
İnsan Ülkesini Terkedip Gitmek İster mi? Neden İster? /	208
Dublin'de Turist Olmak /	210

11. HİNDİSTAN /	213
Ülkelerin Çekim Gücü /	213
Türküler Seni Söyler /	213
Evren Tasavvuru Mabetle Başlar /	215
Yeni İstanbul Havalimanı /	215
Uzun Uçak Yolculuğu /	217
Yeni Delhi-Bahşiş ve Sabır /	218
Terör Ortak bir Bela /	219
Uşak Değil Sahiplere Hizmet /	220
Protokol Teşrifattır /	220
Agra Kalesi /	222
Tac Mahal /	222
Hindistan'da Türk İzleri /	225
Jaipur /	227
Kutup Minar /	229
Bolivud Show... Yeni Delhi /	230
Rakamların Evrensel Tarihi /	231
Biruni Hindistan'ı /	232
Kast Din Sınıflandırmasıdır /	234
Om Mani Padme Hum /	235
Guenon'a Göre /	236
Rene Guenon Doğu Nadastadır /	237
Batılılaşmak mı Modernleşmek mi? /	238
Bulunmaz Hint Kumaş ve İngiliz /	239

ORTA AVRUPA /	243
Avusturya-Macaristan-Çek Cumhuriyeti /	243
Bohem Hayat /	243
Koala ve Sincap /	244
Bölünmek Mutluluktur /	245
Sakin Şehirler (Cittaslow) Sessizliğe Hasret /	246
Beton Cehennemdir Topraktır Aslolan! /	247
Avrupa Milleti /	249

Viyana Ne Yana?	/ 250
Borçlu Halklar!	/ 251
Sorumumuz Asgariden Razi Olmak mı?	/ 251
İnsan Bu Kısım Kısım	/ 252
Çöp İnsan	/ 253

13. ÖZBEKİSTAN	/ 255
Muhayyilenin Gücü	/ 255
Reelpolitik Kerimov Diyor	/ 258
Taşkent	/ 259
Türkçenin Özgün Hali, Özbekçe	/ 261
İstiklal Meydanı	/ 262
Medreseler Ülkesi	/ 265
Semerkant	/ 266
Maturidi Türbesi	/ 267
Şahı Zinde	/ 268
Özbekistan Mantısı	/ 269
Registan Meydanı	/ 270
İmam Buhari Türbesi	/ 272
Altın Silsile	/ 272
Gocduvani Hazretleri Külliyesi	/ 273
Hız.İncir Fağnevi Merkadi	/ 273
Hız. Ali Ramitani	/ 273
Hız. Baba(i) Semması	/ 273
Yüksek Maneviyat Yenilmez Güç...	/ 275
Mir Arap Medresesi	/ 276
Çarminar Medresesi	/ 278
Semerkant Hız. Danyal Merkadi	/ 279

14. GİZEMLİ ÇİN GEZİSİ	/ 281
Sabıkan mı Var, Çin'e Gidemezsin!	/ 281
Deniz Üstü Köpürür, Şangay Sündürür	/ 283
Dövizini Otelde Bozdur, Başın Ağrımaz	/ 284
TV kulesi (Pearl Tower)	/ 285
Yemek Sükûnetle Yenir	/ 286
How Much? Yu-Yuan	/ 288
Jade (Yeşim) Buda Tapınağı	/ 290
İpekyolu'dan İpeğe	/ 292
Alfabem Var Resimli	/ 292
Guilin, Doğanın Sergi Alanı	/ 297
İnci, Kitlenin Mücevheri	/ 298
Tekne Turu	/ 299
Çay Aristokratik Bir Ritüel	/ 300
Hacı'm Xian'da Namaz Yolculuğunda	/ 303
Vahşi Kaz Pagodası	/ 304

İpekyolu Zarf, Mazruf Yeşimtaşu Yolu /	305
Pavyon'da (!) Majestik Bale /	307
Psikopat Amca /	309
Terra Cotta Ordu Heykelleri /	310
Xian Tarihi Camiinde Bir Vakit Namazı /	314
Pekine Gitmek Tekin Değil /	320
Tarihi Pekin /	321
Cennet Tapınağı /	324
Wanfujing Alışveriş Merkezi/Şao Lin Rahipleri /	325
Çin Tıbbı/Pazarlama Şahikası /	327
Nihayet Çin Seddine Bir Kala /	331
Yazlık Saray /	334
Pekin Havalimanı /	335

15. MOĞOLİSTAN /	337
Merak var Çeşit Çeşit /	337
Gezi heyetimiz /	337
Novosibirsk'den Moğolistan'a /	338
Bu Üşümler Üşümler Değil /	339
Moğol-Türko-Moğol /	341
Haydi Bismillah /	343
Moğolistan Kapısı; Taşanda /	344
Bayan Ölgü /	345
Yaylalar Yaylalar /	348
Taşların Ruhu /	350
Yaylada Çadırlarımız /	352
Kadın Atlılar /	355
8.8.2015 /	357
Bayan Ölgü'de Hamam /	358
Toza Sor, Demiş John Fante /	360
Moğolistan'da Prenses Olmak /	363
Ulanbator /	365
Çingis Kaan ve Tonyukuk Anıtı /	369
Tonyukuk Anıtı /	371
Kara Balgasun /	374
Karakurum (Kharkhorin) /	378
Adak Kayası /	380
Karakurum Müzesi /	381
Göktürk Anıtları /	383
Ulanbator'a dönüş-Ugii Gölü /	385
Moğolistan Gezisi (Ön) Yargıları, /	386
Ulanbator (Nasyonal) Milli Müzesi /	387
Ulanbator Seyir Tepesi /	389

ÖNSÖZ

Dünya rahatını bozan, tehlikeli, maceralı yolculuklara çıkmayı göze alan gezginlere açar sırlarını. İbn Battuta, Marco Polo ve Kristof Kolomp gibi. Yoksa evimizi saray, ülkemizi dünyanın cenneti ve halimizi medeniyetin zirvesi görebiliriz. Başka ülkelerdeki milletlerin farklı kültürler, yaşanabilir hayatlar kurduklarından bihaber kalırız. Dünyada evrensel medeniyet, savaş, ticaret, seyahat nedeniyle başka diyarlara açılanlar sayesinde hayat bulmuştur. Eşyaların, malların icat ve fikirlerin sürekli dolaşımı seyahatlerin kaleminde dile gelir.

Seyahat dışarıya, ötekine ve yabancıya açılmaktır bir yönüyle. Derinden gözlem yapınca insanın her yerde aynı endişeler, umutlar ve devinimler içinde olduğunu farkedersiniz. Farklılıkların zenginlik olduğunu da idrak edersiniz.

Seyahati seviyorum. Hareketli bir karakterim var. İmkân bulunca yeni bir geziye çıkmak bir tutkuya dönüştü bende. Bir yandan da gezilerde notlar tutuyorum. Bilgisayarda atıl beklemiyor bu yazılar. Anlatılmak isteniyor. Ben de anlatıp yazıyorum her fırsatta. Facebookta, sitelerde, gazete ve dergilerde yayınladım da bu notların bir kısmını. Üstelik düşünsel iç dünyamdaki değişiklikleri izlemek de ilginç olabilir. İnsan inançların, ideolojilerin taraflı bakışıyla da ülkelere rol biçiyor. Bu kitapta buna dair izlenimler de bulabilirsiniz.

Turlarla gidiyorum seyahatlere. Yoksa Enis Batur gibi olabilirdim. *“Hitler olsaydım turistleri imha ederdim, bereket değilim. Nedir bir turist: Hiçbirşeyin dibine dokunmadan geçen, sancısız bir*

ayran budalası. Şüphesiz, azınlıkta kalsalar da, gezgin ruhlulara da rastlanabiliyor. Ama has aylaklar, onlar, tekil birer ruhtur. Has aylaklık için insanın toplumsal konumlarından soyunması gerekir.” Tekil baktığım bir gerçek ama Enis Batur hayran olur mu, emin değilim. Yanımda entelektüel bir Leyla da yok. İngiltere gibi her ülkede bedava değil müzeler. Kültür fetişizmi ile müzeleri değil girişi bedava olduğu için tur şirketlerinin götürdüğü kiliseleri gördüm daha çok. Tur arkadaşlarımla “Türkiye’de bu kadar cami gezmedim” şikâyetlerini haklı çıkaracak kadar. Müzelerde mumyalanmış nesnelere değil şehirlerde ve kiliselerde hayatın içinde yaşanan gerçeklere odaklandım bu sayede.

Okudukça bana ilginç ve güzel gelmeye başladı notlarım. Bunları kendime saklama lüksüm yoktu. Okuduğum kitaplardan, kurduğum hayallerden ve dünyanın gerçeklerinden işaretler veren düşünceler var yazılarımda. Google dünyayı ve bilgiyi herkesin emrine sundu. Bu nedenle gazeteci bakışıyla kısıtlamadım kendimi. Zihnimde oluşanları, bende uyandırdığı çağrışımları, düşünce ve duygularımı seslendirdim. Bu nedenle farklı, ilginç gezi notları olduğu kanaati oluştu okuyanlarda. Her geziden kalan etkiyi, izlenimi, duygularımda açığa çıkanları anlattım bu yüzden.

Ohalde kitap olarak yayınlamak istedim. Yazının çağrışımı, kelimelerin gücü harekete geçsin okuyucuda diye resimlere boğmadım kitabı. Kitapta sözü edilen her ülkenin, şehrin ve tarihi eserlerin sayısız resimleri internette ulaşılacak kadar yakın nasıl olsa.

Okuyunca böyle de gezilirmiş, bak farklı bir görüş de olabilir miş kanaati uyandırmalı diye yaklaştım daha çok. Bugün hangi halde olduğumuz geçmişle dikey kıyaslanamaz. Kıyaslanırsa sağlıklı sonuç vermez. Diğer ülkelerle, yabancılarla bugünün gerçekleriyle yatay karşılaştırma daha sıhhatli bir bakış galiba. Bakın bakalım gerçekten gezi yazılarından oluşan bu kitap farklı, değişik, ufuk açan ve gezginlere ilham veren bir kitap mı?

Sözü önsözde uzatmadan sizleri kitapla başbaşa bırakayım.

27.09.2024

Güre Akçay Edremit

1. MİDİLLİ ADASI

23-24 EYLÜL 2024

Öteki Kıyı Neden Cazip?

23-24 Eylül'de Midilli Turu vardı. Evden alıp eve teslim etmek üzere, gemiyle ulaşım, adada gezi ile bir gece konaklamalı, sabah ve akşam yemeği dâhil toplam 139 Euro. Bu paraya Ayvalık'ta bir otelde iki gece kalamayız. Devletimiz 500. TL. yurtdışı çıkış harcı aldı, 140 TL de Ayvalık Belediyesi liman geçiş ücreti.

139 Euro'ya komşu ülkeye bu gezi, uzun yıllar gerilimle birbirinden uzak halkların tanışması aslında. Bu nedenle yoğun ilgi var. Tura katılanlar arasında bu adanın bir köyünde doğan ata diyarını merak edenler de çıktı.

Türkiye'de iş ahlakımız var mı sorusu ve hayatı altüst eden kurnazlıklarımızın, iç turizmde kazıklanmanın farkına varılması da bilinçli Midilli halkı sayesinde gerçekleşti.

Kapıda vize anlaşması başlayalı Midilli Adasına 240.000 Türkiye vatandaşı gelmiş. İki kişi daha eklensin diye kayıt oldum. Sabah 05.45'te ana caddede servise bindik. Yoldan topladığı turluların sayısı 32'ye tamam oldu. Sabah 07.00'de Ayvalık Hudut Kapısına ulaştık. Bir baktım, kuyruk uzadıkça uzamış. Hayır, ülkeden kaçmıyorduk. Bu ülkenin sırtımızdan inmeyen sorunlarından kaçmıyorduk aslında. Gümrük işlemlerine bakınca Türkiye'ye girmek, çıkmaktan daha kolay ve ucuz. Nasıl ve neden oluyorsa?

Hızlı feribot'la 45 dakika sonra Midilli'deyiz. Yunanlılar Mitilini diyor, Avrupa Lesbos. Uluslararası adı Lesvos. Güm-

rükte kapı vizesi ve geçiş mührünü vurdular ve tur otobüsünde yerimizi aldık.

1914'e kadar bizim olan adamıza, önce İtalyanlar el koydu I. Dünya Savaşında. Çekilirken Yunanistan'a teslim ettiler. Lozan'da sadece Bozcaada ve Gökçeada bizde diğerleri Yunanistan'da kaldı. İnternette Türkiye'ye 10 km. uzaktaki bu ada terkedilir mi, II. Dünya Savaşında 12 aday alırdık diyenlere rastlıyorum.

Adayı gezince iyi ki bizde kalmamış yoksa her yanını inşaatla doldurur, tarihi dokusunu bozar, adayı yağmalayıp holdinglere teslim ederdik kanaatine ulaşmak işten bile değildi.

Midilli Adasında Türkiye'de neyi kaybettiğimizi, denizleri acımadan vahşice kirlettiğimizi anlamak, Osmanlı eserleri ve mahalleleri dâhil tarihin nasıl korunduğunu görüp yazıklanmak düştü bize. Bu ada ki Barbaros Hayrettin Paşa'nın doğduğu Gera Köyü de Midilli'de.

Milli Mücadeleden sonra uluslararası konjonktür, ulus devletlerin homojen yapıyı kurmasına yol vermişti. Bu nedenle 1.2 milyon Rum Yunanistan'a, 700.000 Müslüman Türkiye'ye mübadele edildi.

Urla'da doğan Yorgos Seferis ve Yunanistan'da doğup Urla'ya iskân edilen Necati Cumali, mübadele travmasının şairleri oldular. Yorgos Seferis Nobel aldı.

Seferis'in şiirindeki:

“Ruha gelince,

Tanıyacaksa kendini, bir başka ruhun

Derinlerine bakması gerek;

Yabancı ve düşman, aynada gördük onu.”

Yıllardır karşı kıyı, düşman dünya, öteki hayat bağlamında konuşup dişimize göre hasım diye Yunanistan bellemişiz. Hâl-buki “hafıza neresine dokunursan acır”.

Adadaki turumuza -ki dini bağlamda Meryem'e ima edilen- Mübadele Anası'nı ziyaretle başladık. Yetimlerine kol kanat geren, yerinden yurdundan edilip hayatını zorluklar içinde bir başka ülkede kuran bu anaların neler çektiğini idrak etmemiz iyi bir başlangıç. Biz Yunanlılarla sürekli gerilim, megalo idea,

savaşa ramak kalan sürtüşmelerden daha çok ortak acıların halklarıyız.

M. Ö. 615 yılında burada doğan Sappho, şiirlerinde kadın temasını işlediği, evlenmemiş kızlar için okul kurduğundan adı “kadın seveci’ye çıkmış, tam adıyla lezbiyenlikle itham edilmiş ve bu nedenle adaya Lesbos denmesine neden olmuş. Ona saygıyla isminin verildiği meydandan geçip Osmanlı’dan kalan hatıralara yöneliyoruz.

Sonra bir kiliseyi dıştan görüp Osmanlı Çarşısına ulaştık. Atalarımızdan geriye ne kalabilir? Bir cami ve bir hamam. Çarşığı saymıyoruz. Her yerde ticaretin ortak aklı var. Bir şekilde çarşısını kuruyor. Burada sokakları sarmaşıkla gölgelendirmek ayrı bir güzellik ve serinlik sağlıyor.

Lozan Antlaşması nedeniyle Yunanistan’da minareler, Türkiye’de kilise kuleleri o ülkenin mabet kulesinden daha yüksek olmuyor. Bu nedenle minaresi traşlanmış, camiyi seyredip, hamamı sergi salonu yapmışlar. İyi hoş da tavana avize takmak buradaki genel estetik havanın karşısında tek kichts’ti diyebilirim.

Öğle yemeğinden sonra adanın en yüksek Olimpos Dağını ve bu dağın eteğindeki tahtacı köyü Agiasos’u görmeye gittik. Tahtacı diyorum, köye özgü ahşap oyma işçiliği ile tanınıyor. Fatih zamanında İstanbul’un fethindeki ustalar ve kalaslar bu köyden gelmiş. Zeytin ağacından yapılan hediyelikler güzeldi ama fiyatları Euro olarak fahiş görüldüğü için bakmakla yetindik. Ancak köyün özel içeceği kaynarı es geçemeyiz. Şifa deposu.

Zaten tur şirketleri batıda beleş olan kilise gezdirmeyi pek severler. Masrafi yok, sanat, din, mimari dini tablolarla resimler galerisi gibi kiliseler size aradığınızı da verebilir.. Ne ararsan gani çünkü. Tuvaletler de cabası. Bu yüzden “Türkiye’de bu kadar cami gezmedim, Avrupa’da gezdiğim kiliseler kadar” şikâyeti ekonomik gerçeklerin farkında ve turların optimal kazanımını bilmemenin beyanıdır. Bedava gezilecek müzedir aynı zamanda mabetler.

Adada da bu kural değişmedi. Her köyde bir kilise, içinde kutsal bir ikon. İnananları mabede çağıran vesileler. Azizlerin mezarı var. Kiliselerde kadın inananları görüyoruz. Her adımda

haç çıkarıp ikonları öpen. Benim “kadınlar neden daha dindar” sorum hâlâ cevap bekliyor.

Bu kutsal mekânlarda mum yakmak, hele hele insan boyun-daki mumları adamak dindarlığı, duaların kabul olunmasına şükran adağını anlatır. Midilli’de hemen her köy hac mekânı nedense. Bir köyün kerametine inanan Yunan Hava Kuvvetleri savaş uçağı maketi bile hediye etmiş kilisenin girişine. Bir rivayete göre burada düşen uçağın pilotu ölmemiş. Başmelek Taksiarhis Manastırı, ikonları ile Büyük İskender’e sahiplenilen bir bakışa sahip. Girişindeki tablolardan anladığımız.

Akşam taverna’da Türkçe müziklerle ve oynak insanlarla adayı nasıl fethettiğimizi görmeliydiniz. Artık silah ve ordularla değil, turizm para ve kültürle fethediliyor bilinçler. Yoksa adayı silahlandıran Yunanistan, bu külüstür tanklara ve hurda jeeplere güvenmiyor herhalde. Taksiarhis Manastırı Başmeleğinin manevi koruması bu silahlardan daha güçlü görünüyor çünkü.

Midilli Adası-Yokuşa Yönel

Yine bir adalı olan Giritli Nikos Kazancakis bana bir öğüt ver diyen toruna;

“Gücünün yetmediği yere git!” demişti. “Ölmeden Ege Denizi’ni gezen insana ne mutlu” diye de eklemişti.

Ben de yabancı devletin izin vermesi halinde gezilecek bir ülkedeyim. Dilini bilmiyorum. Batı medeniyeti (eski) Yunan’dan kaynaklandığı halde Latin alfabesinden farklı Kril alfabesini okuyamıyorum. Oysaki Türkiye’ye en yakın adasımdayım. Neyse ki komşu adalılar Türkçe biliyor, her yere Türkçe tabelalar ve menülere Türkçe açıklamalar eklemişler.

İlk defa gelmeme rağmen bütün bu toprakları daha önceden tanıyordum sanki. Bugün sokaklarında aklım başındayken bir daha yürümekten sevinç duymaktaydım. Burada da Ayvalık, Edremit Şirince’yi andıran ortak bir iklim vardı. Biz bu beldeleri gürültüye, trafığe ve betona boğduğumuz için Ege’nin güzelliklerinin farkına varmak ne mümkündü. İşte Molivos’da, Mantra-

mados'da, Petra'da yalın haliyle, insan hırsına kurban edilmemiş, titizlikle korunmuş coğrafyası ile önümüzdeydi Lesbos.

Biz sadece coğrafyayı değil, insan fitratını da bozmuştuk. Aceleci, hırslı, her bir yerden gelecek tehlikeler için sürekli teyakkuz halindeydik. Bu ruh halimizi farkedene adalılar bize sürekli "yavaş, yavaş Türko" diyordu. Bizim çokbilmiş psikologlarımız yavaşla deyip duruyor ya. Türkiye'de ne mümkün? Ekmek tavşan olmuş, biz tazı dörtlüye koşuyoruz.

Oysa Yunanlılar hayatın şifresini çözmüş, sakın bir haldeler, acele yok, telaş da. Bi daha mı geleceğim dünyaya diye hayatı danseder gibi yaşıyorlar. Bu sakinlik bizi sinir ediyor. Onlar da bize, bu Türkler nereye yetişecek diye hayretle bakıyorlar.

Bir saati göze almazsan yemek yiyemezsin. Saat 14.00'ten önce açılmayan lokantalar var. Servis ağır aheste, bir isteğiniz yerine getirilir de hiç dikkate alınmayabilir de. Yemek yenen yerde çay-kahve yok. Yemeğin üstüne çay ikramı ne gezer? İşyerleri geç açılır, erken kapatılır. Akşam 22.00'den sonra hayat başlıyor, onlara. Geceler boyunca yemek ve kahvelerde muhabbet. Uzo'nun mahmurluğu ve sükûnetin dinginliği, hayatın tadını çıkarmaya zaman tanınmasıyla rehabet herkese hâkim olmuş. Bu yüzden hayat ortalaması 90-95'e dayanmış Midilli'de.

Turlara katılanlar genelde yaşlılar. Emekliler, dul kadınlar. Türkiye'de kadınlar ancak koca ölüp dul kalınca hayatın tadını çıkarmaya başlayabiliyor. Bu nedenle gece geldiğimiz tavernada vur patlasın çal oynasın diye sahneye fırlayanlar genelde kadın. Benim gibi bir iki erkek eşlik etse de bizim gösterimiz hamamda ayı nasıl bayılır kıvamında. Midilli Türkçe şarkılarla çınıyor. Yetmiyor sonunda erik dalı gevrek ve Ankara'nın bağlarına dayanıyoruz.

Yunanlılar ilk defa eğlenen Türkleri onaylayan bakışlarla, geçerken oyuna iştirak eden yürüyüşlerle olumluyorlar. Uzo'nun etkisi muhteşem. Bizim rakımızdan da kaliteli. Barbayani, uzoda tercihi bu işten anlayanların. Asabi milletin arasında, gergin Türkiye'de bu eğlenceye öfkeli bakışlar nefretler yönebilir. Yunanlılardaki bu içten ve gizli tebrikler sunan onaylamayı Tür-